

Na 1672 vormt Frankrijk nog altijd een grote bedreiging voor de vrede in Europa. Willem Hendrik, de kleine doortastende prins van Orange die in het rampjaar benoemd was tot stadhouder, houdt koning Lodewijk XIV voortdurend in het oog. Wanneer Lodewijk op 2 oktober 1685 het [Edict van Nantes](#) herroept vluchten duizenden hugenoten het land uit, onder andere naar de Republiek. Den Haag is een van de plaatsen waar menig een veilig onderkomen zoekt. Willem blijft zich verzetten tegen de oorlogszuchtige houding van Lodewijk. Een nieuwe oorlog zal de Republiek niet aan kunnen en dus probeert Willem bondgenootschappen te sluiten tegen Frankrijk. ‘Le Monarchie Universelle’ moet koste wat kost worden ingetoomd.

Aandachtig volgt Willem de binnen-en buitenlandse politiek van Engeland. Door zijn huwelijk met zijn nicht Mary Stuart in 1677 heeft hij onverbloemd toegang tot het arcanum van Whitehall gekregen. Willem is er van overtuigd dat een neutraal Engeland de vrede in Europa ten goede komt. Koning Charles II, Willems oom, laat zich ongeneerd omkopen door de Franse koning. Wanneer Charles in februari 1685 bezwijkt aan zijn losbandigheid volgt zijn broer James II hem op. De nieuwe koning is een herboren katholiek en steekt dat niet onder stoelen of banken.

Koning James Stuart II, Duke of York

In 1687 ontvangt Willem een verontrustend bericht van Aernout van Citters, ambassadeur te Londen. Het gaat om een kopie van een

document waarin koning James wordt aanbevolen een onmiddellijke oorlog met de Republiek te beginnen. James wordt geadviseerd de banden met Lodewijk nog meer aan te halen. Willem weet nu zeker dat de uitermate beïnvloedbare James uit de klauwen van de fanatieke Lodewijk moet worden gehouden. Een gecombineerde aanval van Engeland en Frankrijk zal de Republiek definitief van de kaart vegen.

In de loop van dat jaar gebeuren er een aantal dingen die Willem nog meer overtuigen van zijn zaak. In de zomer verdrijft Richard Talbot (Tyrconnel) de protestanten uit Ierland. Koning James gelast dat Oxford University uitsluitend katholieke professoren mag benoemen. Verder ontbindt hij het kabinet en plaatst katholieke supporters op belangrijke posten. Rond de kerst ontvangt Willem een zorgelijk bericht. Mary Beatrice, de vrouw van James, is in verwachting. Mocht dit kind in leven blijven, maakt Mary dan nog kans op de troon?

Mary Stuart II

1688 begint onrustig in Engeland. Het land lijkt af te glijden naar een burgeroorlog net als enkele decennia er voor. Door de toenemende slechte verhouding met zijn parlement wordt James in de armen van de Franse koning gedreven. James is een zwakke man en uiterst manipuleerbaar. Dat beseft Willem wel degelijk. Ingrijpen in Engeland is noodzakelijk geworden. Beseffen de Engelsen dat ook?

Samen met een aantal naaste vertrouwelingen, zoals Gaspar Fagel, schrijft hij in oktober 1688 een declaratie waarin hij zijn besluit om naar Engeland te gaan openbaar maakt. Hij laat het vertaalde pamflet naar Engeland smokkelen waar het verspreid wordt onder de bevolking. Het slaat in als een bom! James is in alle staten en eist met onmiddellijke ingang zijn Engelse en Schotse regimenten terug uit Holland. De publieke opinie in Holland keert ten gunste. Men realiseert zich dat de Engelse politieke situatie desastreuze gevolgen heeft voor de Republiek.

Koning Lodewijk is niet op zijn achterhoofd gevallen. Hij weet dat Willem iets in zijn schild voert en dus biedt hij James steun aan op zee. Maar James, die behoorlijk naïef is en niet kan geloven dat zijn schoonzoon iets tegen hem in zijn schild voert, slaat die hulp op roekeloze wijze af.

Koning Lodewijk XIV

Wanneer Willem precies heeft besloten om in de Engelse politiek in te grijpen is niet exact bekend. Maar dat de actie zowel in Engeland als in de Republiek zorgvuldig werd voorbereid is een feit. Willem mag dan geen oorlog met Engeland voor ogen hebben gehad, maar om de Franse agressie te beteugelen en de vrede in Europa te bewaren was een grootscheepse militaire operatie noodzakelijk. En als het moest dan zou

hij een militair conflict met zijn schoonvader, tevens oom, niet uit de weg gaan. Maar waar zou dit eindigen: in volle glorie of op het hakblok?

Yolande van der Deijl